

VIDEO: Valsts prezidents Egils Levits par vēlētām iedzīvotāju padomēm

Publicēts: 21.04.2023.

[Egils Levits](#)

Kāpēc man bija svarīgi likumā nostiprināt iespēju un pienākumu veidot vēlētas iedzīvotāju padomes? Atbilde ir pavisam vienkārša: lai vara būtu tuvāk pilsonim. Lai iedzīvotājiem būtu dots instruments, kā lemt par sev svarīgiem vietējiem jautājumiem. Ietekmēt to, kas notiek cilvēka vistuvākajā apkārtnē. Uzlabot savu un savu līdzcilvēku dzīvi.

Administratīvi teritoriālās reformas mērķis ir ekonomiski jaudīgāki novadi un labāki pakalpojumi iedzīvotājiem.

Es tiekos ar cilvēkiem novados un, protams, zinu, ka vēl krietni jāpiestrādā, lai šis mērķis tiešām tiktu sasniegts. Tomēr likumā šis mērķis ir jau noteikts. Bet vienlaikus reformai bija blakusefekts, un varētu teikt – tas vairāk bija defekts. Lielāki novadi radīja risku, ka vara attālināsies no cilvēkiem. Tāpēc es iestājos par to, ka jārada jauns demokrātisks līdzdalības mehānisms – vēlētas iedzīvotāju padomes.

Nedrīkst būt tā, ka mazpilsētām un arī pagastiem ar senu, bieži gadu simtu ilgu vēsturi vairs nav savas vēlētas pārstāvniecības. Kandava vai Rūjiena, Viļāni vai Viļaka, Malta, Dundaga vai Iecava, Kabile vai Sabile pēkšņi paliek bez vietējo cilvēku iespējām tieši un nepastarpināti ietekmēt savu tuvāko apkārtni.

Jāatzīst, ka manam priekšlikumam par iedzīvotāju vēlētām padomēm bija pretestība no politisko partiju puses. Nācās pacīnīties, lai iedzīvotāju vēlētas padomes tiktu ietvertas likumā. Acīmredzot tiem, kam ir vara, ne vienmēr grib ar to dalīties.

Tomēr jāatgādina: Satversmes ievads un 1. pants paredz, ka viens no mūsu valsts iekārtas virsprincipiem ir tieši demokrātijas princips. Šim principam jādarbojas visos līmeņos – gan valsts, gan novadu, gan vietējā līmenī.

Atbilstoši šī principa prasībām pašvaldību iekārtai ir jābūt tādai, kas vairo, nevis mazina demokrātiskās līdzdalības iespējas. Ir jāstiprina demokrātiskie procesi, nevis jāļauj pašvaldību elitēm attālināties vai pat noslēgties no iedzīvotāju viedokļiem un interesēm.

Risinājumi ir jārisina tajā līmenī, kur tas ir visefektīvāk. Piemēram, Viļānu vai Maltas iedzīvotājiem ir labāk saprotami vietējie jautājumi, nevis Rēzeknes.

Vietējos tiešās apkārtnes jautājumus labāk redz dundadznieki, nevis talsinieki, rūjienieši vai valmierieši. Tāpat mēs taču nedomājam, ka valdība Rīgā vislabāk redz, kas ir visvairāk vajadzīgs pašvaldībām novados? Mēs arī nesakām, ka no Eiropas Komisijas viss labāk redzams, un tādēļ mums nevajag nacionālās valdības. Katram līmenim ir savas kompetences. Tādas ir arī iedzīvotāju vēlētajām padomēm.

Trīs punkti par vēlēto padomju veidošanu un kompetenci.

Pirmkārt, iedzīvotāju padomēm ir jābūt vēlētām. Tam nav jārada smagnējs mehānisms. Var, piemēram, noteikt laiku, kad var atnākt un nobalsot. Tieši vēlēšanas dod padomēm legimititāti, lai lemtu par vietējās teritorijas kopējiem jautājumiem.

Otrkārt, vēlētas padomes neaizstāj un nedublē konsultatīvās padomes vai komisijas, kādas izveido pašvaldība, pieaicinot dalībniekus un ekspertus. Tādas pastāvēja arī līdz šim un pastāvēs arī turpmāk. Taču atšķirībā no vietējām (vēlētām) padomēm tās nepārstāv kādas teritorijas kopējās intereses. Tām nav attiecīgā legimititāte.

Treškārt, likums nosaka, ka pašvaldībai jāņem vērā vietējo padomju viedoklis par tiem jautājumiem, kas attiecas uz attiecīgo teritoriju. Līdzās likumā noteiktajam pašvaldībām jāvienojas ar padomēm par lokālo jautājumu loku, ko padomes var lemt saziņā ar

pašvaldību.

Ņemot vērā, ka padomes darbosies lielākoties sabiedriskā kārtā, šis jautājumu loks nevarētu būt pārāk complicēts. Padomes viedoklis ir obligāti jāuzklausā, ja pašvaldības lēmums attiecas uz attiecīgo teritoriju, kur darbojas vēlētā iedzīvotāju padome. Savukārt padomes kompetencē nav lemt par pašvaldības lēmumu, ja tas attiecas uz visa novada kopējo teritoriju, uz visiem iedzīvotājiem novadā.

Vēlētas padomes kalpos pagasta vai mazpilsētas kopējām interesēm. Līdz ar to tās kalpos novada un visas Latvijas kopīgajam labumam.

Video oriģināli tika atskaņots konferencē "Iedzīvotāju padomes Latvijā" 2023. gada 21. aprīlī Latgales vēstniecībā "Gors".

<https://www.president.lv/lv/jaunums/video-valsts-prezidents-egils-levits-par-veletam-iedzivotaju-padomem>